

Datum
2017-10-13
Ert datum
2017-07-18

Vårt diarienummer
2017-110-5692
Er beteckning
U2017/03082/UH

Utbildningsdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Promemorian Brett deltagande i högskoleutbildning

Centrala studiestödsnämnden (CSN) tillstyrker förslagen om att högskolan aktivt ska främja ett brett deltagande i utbildningen. En bredare ansats som betonar vikten av ett bra mottagande, stöd under hela utbildningen och en ökad geografisk tillgänglighet, såväl som en breddad rekrytering, bör ge bättre förutsättningar för effektiva studier och studier på likvärdiga villkor.

Universitetskanslerämbetet (UKÄ) har kunnat konstatera vissa skillnader i genomströmning vid högskoleutbildning kopplat till föräldrarnas utbildningsnivå.¹ Genomströmningen påverkas även andra förutsättningar, exempelvis olika typer av funktionsnedsättningar eller sjukdomstillstånd. En breddad rekrytering utan säkerställt stöd under studietiden kan bland studiemedelstagare leda till studieskulder som inte står i paritet till uppnådda studieresultat. CSN får också vissa signaler från studerande och deras anhöriga att stödet från olika högskolor ibland kan vara bristfälligt. Särskilt gäller detta studerande med olika typer av funktionsnedsättningar. I de fall de kompensatoriska åtgärder som lärosätet vidtar är otillräckliga har dessa studerande enligt praxis en möjlighet att få studiemedel för en högre takt, än deras faktiska studieåtagande motsvarar.² I praktiken kan dessa studerande därför drabbas av en merskuldssättning jämfört med andra studerande.

Uttalade krav på ett bra mottagande och ett gott stöd under studietiden bör innebära bättre förutsättningar för en god genomströmning. En god genomströmning innebär att individen och samhället kan nå en bättre utdelning på den investering utbildning innebär, exempelvis i form av

¹ [Social bakgrund och genomströmning i högskolan – En studie av lång och medellånga utbildningsprogram](#), UKÄ rapport 2013:4.

² Se t.ex. beslut från Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) den 6 februari 2006 (ÖKS dnr. [2005-04928](#)), den 4 december 2006 (ÖKS dnr. [2006-03745](#)) och den 19 februari 2007 (ÖKS dnr. [2006-04080](#)).

studiebidrag och studielån. Krav på ett bra mottagande och ett gott stöd kan även bidra till att studerande med olika typer av funktionsnedsättningar i högre utsträckning än idag tillförsäkras ett fullgott stöd från sin högskola, vilket minskar deras behov av merskulsättning.

Konsekvenser

Förslaget om att högskolorna ska främja ett brett deltagande i utbildningen bedöms i den remitterade promemorian inte medföra ökade kostnader eller andra ekonomiska konsekvenser för universitet, högskolor eller enskilda utbildningsanordnare.

Högskolor ska enligt nuvarande reglering aktivt främja och bredda rekryteringen till högskolan. Detta krav har funnits sedan den 1 juli 2002.³ CSN erfar att utvecklingen sedan detta krav infördes har varit att

- den sociala snedrekryteringen till högskolan har varit oförändrad,
- antalet fristående kurser har minskat,
- antalet program som ges på distans inom högskolan fortfarande utgör en mycket liten del av högskolans programutbud,
- antalet deltidskurser har minskat kraftigt,
- antalet sommarkurser har minskat samtidigt som de sommarkurser som ges oftast inte är sådana som kan ingå i en examensinriktad utbildning.⁴

Dessa omständigheter visar att redan nuvarande krav på en breddad rekrytering i vissa avseenden förefaller vara svåra att realisera. En av faktorerna bakom ovanstående utveckling är ekonomisk.⁵ Den bild som studeranden, anhöriga till studerande och andra förmedlar till CSN är dessutom att det stöd som högskolorna idag lämnar till studerande med särskilda behov i många avseenden bör förbättras. I promemorian görs bedömningen att det remitterade förslaget inte, annat än vid några universitet och högskolor, får konsekvenser för omfattningen på arbetet att motverka skillnader i tillgång till högskoleutbildning. Utifrån den bild som förmedlas till myndigheten menar CSN dock att ett mera omfattande krav på en breddad rekrytering sannolikt kommer att vara svårare att realisera och får större konsekvenser än vad som uttrycks i promemorian.

³ Lagen (2001:1263) om ändring i högskolelagen ([1992:1434](#)).

⁴ *Universitet och högskolor – Årsrapport 2017*, UKÄ, Kapitel: Trender och tendenser i högskolan, sid. 9 och *Högre utbildning under tjugo år (SOU 2015:70)* sid. 17 och 150-196.

⁵ I betänkandet *Högre utbildning under tjugo år* (sid. 17) konstateras t.ex. att ekonomiska orsaker ligger bakom minskningen av antalet fristående kurser.

CSN tycker därför att det kan övervägas om särskilda ekonomiska incitament för högskolorna kan vara ett sätt, att förbättra förutsättningarna för att ambitionerna med promemorians förslag också ska kunna realiseras. I den fortsatta beredningen bör därför frågan om genomförande av ansatsen om ett brett deltagande i utbildningen beredas ytterligare.

Beslut om detta remissvar har fattats av chefsjuristen Åke Svensson efter föredragning av utredaren Joacim Strömblad. I arbetet med remissvaret har även verksamhetsutvecklarna Kristhina Engström och Maria Grahn Sillén deltagit.

Åke Svensson

Joacim Strömblad